

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Kluczowa rola handlu i inwestycji w osiągnięciu i wdrażaniu celów zrównoważonego rozwoju”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2018/C 129/05)

Sprawozdawca: **Jonathan PEEL (UK-I)**

Współsprawozdawca: **Christophe QUAREZ (FR-II)**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	26.1.2017
Podstawa prawna	Art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja REX
Data przyjęcia przez sekcję	7.11.2017
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.12.2017
Sesja plenarna nr	530
Wynik głosowania	163/0/1
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Wdrażanie i osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju jest postrzegane jako priorytet o wymiarze ogólnosięciowym. Jeżeli cel na 2030 r. ma zostać zrealizowany, konieczne jest utrzymanie od tej chwili dynamiki działań.

1.1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) uważa, że cele zrównoważonego rozwoju wraz z porozumieniem paryskim (COP 21) ⁽¹⁾ zasadniczo zmieniają globalny program handlowy, zwłaszcza w odniesieniu do handlu produktami przemysłowymi i rolnymi. Potrzeba wdrożenia tych daleko idących porozumień musi być centralnym elementem wszystkich przyszłych negocjacji handlowych UE.

1.2. UE zajmuje szczególnie dobrą pozycję, aby stymulować osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Jest na tyle wiarygodna, że może skutecznie odgrywać rolę łącznika między krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się. Należy położyć większy nacisk na opracowanie polityki nakreślonej w komunikacie Komisji „Kolejne kroki w kierunku zrównoważonej przyszłości Europy” ⁽²⁾ i wyraźniej się skoncentrować na „całkowitym zintegrowaniu celów zrównoważonego rozwoju w ramach polityki europejskiej z priorytetami obecnej Komisji”, w razie potrzeby w porozumieniu z państwami członkowskimi.

1.2.1. Komitet uznaje fakt, że zobowiązuje do tego traktat lizboński ⁽³⁾. Powinna istnieć ścisła synergia między promowaniem i wdrażaniem celów zrównoważonego rozwoju a szerzeniem europejskich wartości na całym świecie.

1.3. O handlu w milenijnych celach rozwoju (MCR) wspomniano jedynie raz ⁽⁴⁾, natomiast w zrównoważonych celach rozwoju – dziewięciokrotnie. Apelujemy do UE, aby nie tylko podejmowała bezpośrednie działania na rzecz osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, ale i uwzględniła prowadzenie handlu i inwestycji w sposób zbieżny z celami zrównoważonego rozwoju. Handel i inwestycje mogą przyczynić się do osiągnięcia tych celów – choćby pośrednio – na wiele sposobów.

1.4. Jedno z konkretnych zadań w ramach **17. celu zrównoważonego rozwoju** (ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju) dotyczy „powszechnego, opartego na zasadach, otwartego, niedyskryminacyjnego i sprawiedliwego wielostronnego systemu handlowego w ramach Światowej Organizacji Handlu”. UE od dawna kładzie nacisk na multilateralizm oraz na kluczową rolę WTO i powinna nadal prowadzić aktywne działania na rzecz tych aspektów.

⁽¹⁾ Konferencja Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, która odbyła się w Paryżu (UNFCCC COP 21).

⁽²⁾ COM(2016) 739 final.

⁽³⁾ Art. 21 ust. 3 TFUE.

⁽⁴⁾ MCR 8: Stworzyć globalne partnerskie porozumienie na rzecz rozwoju.

1.5. EKES zwraca uwagę, że cele zrównoważonego rozwoju nie są prawnie wiążące ani objęte mechanizmem rozstrzygnięcia sporów, w związku z czym UE musi dążyć do ich osiągnięcia w ramach własnej polityki i działań.

1.5.1. Popieramy zamiar dostarczania przez UE corocznych aktualizacji, lecz niepokoi nas, że UE wydaje się być często bardziej zainteresowana wykazaniem, na ile bieżąca polityka jest zbieżna z celami zrównoważonego rozwoju i pokrywa się z nimi niż dążeniem do osiągnięcia maksymalnej synergii przez ukierunkowanie i dostosowanie swoich strategii politycznych i działań. Ścisłejsze ukierunkowanie UE na osiąganie celów zrównoważonego rozwoju dałoby lepsze efekty.

1.5.2. Istnieje szereg kluczowych obszarów polityki, w których UE naszym zdaniem musi działać na rzecz zapewnienia pełnej synergii z celami zrównoważonego rozwoju. Należy do nich odnowienie umowy o partnerstwie AKP-WE (tzw. umowy z Kotonu), a także poszerzenie współpracy UE z tymi regionami. Należy zwłaszcza uwzględnić zarówno sprofilowane budowanie zdolności, by wspierać i wspomagać wdrażanie umowy o ułatwieniach w handlu, jak i szerszą wspólną strategię pomocy UE/państw członkowskich na rzecz wymiany handlowej. Jest to kluczowy wkład w inicjatywę WTO w zakresie pomocy na rzecz wymiany handlowej, a także jej niezbędny element, który ma zwiększyć zdolność krajów rozwijających się do wykorzystywania możliwości oferowanych przez umowy handlowe. Istotny będzie wkład w 6. światowy przegląd WTO ukierunkowany na cele zrównoważonego rozwoju.

1.5.3. Należy również konkretniej wesprzeć wykorzystanie handlu jako środka stymulowania zarówno integracji regionalnej, jak i osiągania celów zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w regionach, w których jeszcze nie zawarto umów o partnerstwie gospodarczym, mimo że te umowy póki co nie spełniają wszystkich oczekiwań, jakie początkowo z nimi wiązano.

1.5.4. UE powinna także, w granicach swoich kompetencji, dążyć do zwiększania synergii między 27 głównymi konwencjami mającymi zastosowanie do unijnego programu GSP Plus a celami zrównoważonego rozwoju.

1.6. Ponadto EKES apeluje do Unii o promowanie osiągania celów zrównoważonego rozwoju wszędzie tam, gdzie jest to możliwe w ramach jej stosunków dwustronnych. Doskonałym przykładem są tu kontakty z Chinami w zakresie koncepcji „Jeden pas i jeden szlak”; jak zaznaczono na niedawnym posiedzeniu okrągłego stołu UE-Chiny⁽⁵⁾, jej wdrożenie „powinno przyczynić się do realizacji agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju”.

1.7. EKES podkreśla kluczową rolę odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej w ułatwianiu osiągania celów zrównoważonego rozwoju. Wpływ sektora prywatnego w tym zakresie będzie decydujący i wszechstronny: z szacunków Konferencji NZ ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) wynika⁽⁶⁾, że będzie potrzebne dodatkowe 2,5 bln USD rocznie, przy czym oczekuje się, że z prywatnego sektora będzie pochodzić jedna trzecia tej kwoty. Choć wiele przedsiębiorstw już ma strategię osiągania celów zrównoważonego rozwoju, to wszystkie należy zachęcić do przyjęcia odpowiedzialności za swój wpływ na społeczeństwo poprzez dochowanie należytej staranności opartej na ryzyku. EKES zauważa, że międzynarodowa polityka podatkowa wspierająca inwestycje, które przyczyniają się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju,⁽⁷⁾ także ułatwia uruchomienie zasobów.

1.8. W opisie **17. celu zrównoważonego rozwoju** stwierdzono również, że „skuteczna realizacja agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju wymaga partnerskiej współpracy między rządami, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim”. Dlatego EKES apeluje o to, by wszystkie przyszłe uprawnienia w zakresie rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju w unijnych negocjacjach handlowych i partnerskich obejmowały odpowiednią klauzulę, która będzie nakładała na obie strony społeczeństwa obywatelskiego mechanizm monitorowania na rzecz współpracy w zakresie promowania celów zrównoważonego rozwoju i monitorowania skutków tego procesu.

1.8.1. Rozdziałom dotyczącym handlu i zrównoważonego rozwoju (zwłaszcza odnoszącym się do celów zrównoważonego rozwoju, porozumienia paryskiego i przestrzegania konwencji MOP) należy nadać takie samo znaczenie, jak rozdziałom poświęconym sprawom handlowym, technicznym lub taryfowym.

1.9. Na koniec EKES przypomina UE o swoim wcześniejszym zaleceniu⁽⁸⁾, by przeprowadzić pełną ocenę skutków dotyczącą prawdopodobnego oddziaływania wdrażania celów zrównoważonego rozwoju i porozumienia paryskiego na politykę handlową UE, w tym w dziedzinie rolnictwa. Dobra polityka zaczyna się od dobrej analizy.

⁽⁵⁾ Pekin, 29–30 czerwca 2017 r. (pkt 25).

⁽⁶⁾ Komunikat prasowy UNCTAD, Genewa, 2014 – wielokrotnie przytaczany.

⁽⁷⁾ REX/487 – Opinia z inicjatywy własnej EKES-u „Partnerstwa UE na rzecz rozwoju i wyzwania związane z międzynarodowymi umowami podatkowymi”, sprawozdawca: Alfred Gajdosik, współsprawozdawca: Thomas Wagnsonner (nieopublikowana jeszcze w Dz.U.).

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u „Handel z korzyścią dla wszystkich – w kierunku bardziej odpowiedzialnej polityki handlowej i inwestycyjnej”, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 264 z 20.7.2016, s. 123).

2. Kontekst: cele zrównoważonego rozwoju

2.1. Wdrażanie kompleksowej agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, w szczególności jej podstawowego elementu – celów zrównoważonego rozwoju – będzie stanowiło jeden z priorytetów o wymiarze ogólnosiwiatowym, dopóki nie upłynie termin jej zakończenia. 17 celów jest popartych 169 szczegółowymi zadaniami.

2.1.1. Cele zrównoważonego rozwoju mają charakter globalny oraz powszechne zastosowanie i są wzajemnie ze sobą powiązane – wszystkie państwa muszą ponosić odpowiedzialność za ich osiągnięcie. Już teraz prowadzą do powstania nowego globalnego sposobu funkcjonowania – szerszego, w większym stopniu opartego na uczestnictwie i konsultacjach. Już teraz ponad 90 państw zwróciło się, w szczególności do UE, o pomoc w osiągnięciu tych celów.

2.2. Znaczenie celów zrównoważonego rozwoju zostało wyraźnie zwiększone w porozumieniu paryskim, które już weszło w życie. Znaczną niepewność wzbudziło od tamtej pory przedstawienie przez władze Stanów Zjednoczonych zamiaru wycofania się z porozumienia, a także jego możliwe konsekwencje. W rezultacie UE stanęła przed szansą przyjęcia roli światowego lidera w dążeniu do zapewnienia, by cele zrównoważonego rozwoju i porozumienie paryskie pozostały najwyższymi priorytetami, przy wykorzystaniu dużego zainteresowania tymi porozumieniami ze strony Chin oraz innych rozwijających się gospodarek. Do tej pory szybko rozwijające się gospodarki nie poczyniły jednak żadnych innych znaczących wysiłków, by pomóc innym krajom, które rozwijają się wolniej.

2.3. Opublikowany w listopadzie 2016 r. komunikat Komisji „Kolejne kroki w kierunku zrównoważonej przyszłości Europy: Europejskie działania na rzecz zrównoważonego rozwoju” przedstawia zamierzenie całkowitego zintegrowania celów zrównoważonego rozwoju „w ramach polityki europejskiej z priorytetami obecnej Komisji”, do czego zresztą Komisja jest zobowiązana na mocy Traktatu z Lizbony⁽⁹⁾. EKES przychylnie przyjął tę obecnie opracowywaną inicjatywę w swojej opinii w sprawie rolnictwa w negocjacjach handlowych⁽¹⁰⁾, w której zaleca także, by UE przeprowadziła pełną ocenę skutków dotyczącą prawdopodobnego oddziaływania wdrażania tych celów na politykę handlową UE.

2.3.1. W komunikacie stwierdzono, że cele zrównoważonego rozwoju będą „wyznaczać w sposób przekrojowy” kierunek wszystkich prac służących realizacji globalnej strategii UE. Wskazano, że UE „odegrała istotną rolę w kształtowaniu” tego programu. Powinna istnieć ścisła synergia między promowaniem i wdrażaniem celów zrównoważonego rozwoju a szerzeniem europejskich wartości na całym świecie, mimo że cele zrównoważonego rozwoju nie promują bezpośrednio dobrego rządzenia i praworządności.

2.4. Cele zrównoważonego rozwoju i porozumienie paryskie zasadniczo zmieniają globalny program handlowy, zwłaszcza w odniesieniu do handlu produktami przemysłowymi i rolnymi. Potrzeba wdrożenia tych porozumień musi teraz być centralnym elementem wszystkich przyszłych negocjacji handlowych UE.

2.4.1. UE jest na tyle wiarygodna, że może skutecznie odgrywać rolę łącznika między krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się. EKES⁽¹¹⁾ wskazał już, że UE jest na szczególnie dobrej pozycji, by stymulować realizację tego programu:

- ma duży wpływ jako jeden z największych eksporterów i importerów na świecie,
- nie jest już postrzegana jako podmiot przyjmujący zasadniczo postawę defensywną w odniesieniu do rolnictwa,
- trwale okazywała zainteresowanie handlem i rozwojem,
- przede wszystkim, na konferencji ministerialnej WTO w Nairobi pokazała, że jest w stanie wysuwać nowe i wyważone idee.

3. Cele zrównoważonego rozwoju: ważna rola handlu i inwestycji

3.1. W dniu 1 maja Fundacja NZ⁽¹²⁾ opublikowała tweet o treści: „Zapewnienie dobrego kształcenia, ochrony zdrowia i dobrego rządzenia dla wszystkich zmniejsza prawdopodobieństwo występowania konfliktów. Z tą myślą @UN (ONZ) wyznaczyło 17 #GlobalGoals (globalnych celów). <http://bit.ly/UN2030>”. Są to najważniejsze wymagania, które trzeba spełnić, jeśli cele zrównoważonego rozwoju mają zostać osiągnięte, przy czym najpoważniejsze wyzwania to wciąż wojna i korupcja.

⁽⁹⁾ Art. 21 ust. 3 TFUE.

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Rola rolnictwa w wielostronnych, dwustronnych i regionalnych negocjacjach handlowych w świetle posiedzenia ministerialnego WTO w Nairobi”, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 20).

⁽¹¹⁾ Tamże.

⁽¹²⁾ @UNFoundation.

3.2. Tym niemniej handel i inwestycje muszą odgrywać niezwykle istotną rolę, jeśli cele zrównoważonego rozwoju mają zostać osiągnięte. O handlu wspomniano tylko raz w milenijnych celach rozwoju, ale dziewięć razy w celach zrównoważonego rozwoju. Na stronie internetowej WTO szczególną uwagę poświęcono następującym celom: **2.** (Wylimitować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo), **3.** (Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt), **8.** (Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi), **10.** (Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami), **14.** (Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony) i **17.** (Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju). Do tego należy dodać cele **7.** (Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie) i **9.** (Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność). Trzeba także zapewnić pełną synergię tych celów z innymi działaniami, w szczególności z działaniami na rzecz rozwoju.

3.2.1. Handel produktami rolnymi będzie również odgrywał kluczową rolę w realizacji większości celów zrównoważonego rozwoju, w szczególności celów **12.** (Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji) i **15.** (Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej), a także **1.** (Wylimitować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie), **13.** (Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom) i **5.** (Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt).

3.2.2. Cele zrównoważonego rozwoju, w przeciwieństwie do milenijnych celów rozwoju, wyraźnie wskazują „środki wdrożenia” za pośrednictwem 169 szczegółowych zadań. Tak duża liczba celów utrudnia określanie priorytetów lub uzyskiwanie wsparcia. Mimo tego kluczową kwestią musi być zapewnienie, by miały one charakter sprzyjający włączeniu społecznemu i by żadna grupa społeczna nie została pominięta.

3.3. EKES wyraża zaniepokojenie, że wystarczające środki lub strategie nie zostały jeszcze skutecznie określone i że nie w pełni określono jeszcze najważniejsze luki, które należy wyeliminować.

3.3.1. Konieczne będzie szczegółowe przeanalizowanie, co może wnieść handel sam w sobie. Oprócz działań bezpośrednich należy uwzględnić handel i inwestycje „zbieżne z celami zrównoważonego rozwoju”, na przykład przez wykorzystanie czystych technologii. Istnieje wiele sposobów pozytywnego, nawet jeśli pośredniego, oddziaływania handlu i inwestycji, mimo że często nie mogą one być głównymi czynnikami stymulującymi osiągnięcie tych celów ani zapewniającymi systematyczne podejście.

3.4. Z definicji handel powinien być zrównoważony, choć w rzeczywistości nie zawsze tak jest, zwłaszcza jeśli oceny dokonuje się według aktualnych kryteriów zrównoważonego rozwoju, w tym na podstawie śladu węglowego. W przeszłości w Europie handlowano żywnością i towarami, których dany region nie mógł sam wyprodukować⁽¹³⁾. Ważne były dwa inne czynniki – rozwijane przez długi okres najważniejsze podstawowe umiejętności przetwórcze oraz łatwość transportu. Podstawowe znaczenie miał dostęp do wód, gdyż transport lądowy był znacznie bardziej kosztowny i bardziej zawodny.

3.4.1. Te czynniki są nadal istotne. Polityka substytucji przywozu wielokrotnie nie przynosiła efektów. Zaufanie w handlu na poziomie międzynarodowym ma zasadnicze znaczenie dla zminimalizowania lub uniknięcia niepotrzebnych barier przywozowych. Do tego niezbędny jest światowy system handlu, wspierany międzynarodowym systemem stanowienia przepisów i rozstrzygania sporów. W tym miejscu ważną rolę odgrywa nadal WTO, pomimo potencjalnych wyzwań ze strony władz Stanów Zjednoczonych.

3.4.2. W istocie jedno ze szczegółowych zadań 17. celu zrównoważonego rozwoju polega na „promowaniu powszechnego, opartego na zasadach, otwartego, niedyskryminującego i sprawiedliwego wielostronnego systemu handlowego w ramach Światowej Organizacji Handlu”: WTO powierzono zatem kluczową rolę do odegrania. UE musi nadal promować i wspierać tę rolę.

3.4.3. W deklaracji ministerialnej WTO z Nairobi wyraźnie zaznaczono, że handel międzynarodowy może odegrać rolę w osiągnięciu zrównoważonego, dynamicznego i zbilansowanego wzrostu korzystnego dla wszystkich⁽¹⁴⁾, podkreślając, że byłoby to znacznie trudniejsze bez skutecznego wielostronnego mechanizmu handlowego. Podkreślono również znaczenie inicjatywy w zakresie pomocy na rzecz wymiany handlowej, która powinna odgrywać kluczową rolę w realizacji wielu celów zrównoważonego rozwoju.

⁽¹³⁾ Północ oferowała wełnę, futra, drewno i zboże, a południe tkaninę bawełnianą, oliwę z oliwek, korek, wino, żywność i owoce.

⁽¹⁴⁾ https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm

3.4.4. Zobowiązanie WTO do zniesienia subsydiów na wywóz towarów rolnych podjęte w Nairobi stanowi realizację kluczowego zadania ustalonego dla 2. celu zrównoważonego rozwoju (Zero głodu). Obecne negocjacje WTO w zakresie subsydiów dla rybołówstwa odnoszą się do zadania w ramach 14. celu zrównoważonego rozwoju (Oceany, morza i zasoby morskie) zakazującego do 2020 r. subwencji, które przyczyniają się do budowania nadmiernej zdolności połowowej i przełowienia. EKES oczekuje, że na nadchodzącym posiedzeniu ministerialnym WTO w Buenos Aires takie porozumienie zostanie osiągnięte.

3.4.5. Od 1947 r. najpierw GATT, a teraz WTO miały za zadanie eliminować bariery. Poza żywnością, produktami rolnymi, tekstyliami, odzieżą, obuwem i ceramiką nacisk kładzie się teraz nie na znoszenie opłat celnych, ale na zajmowanie się barierami pozataryfowymi. Jak już stwierdził EKES⁽¹⁵⁾, „handel pomaga niwelować brak równowagi popytu i podaży, może znacząco zwiększyć bezpieczeństwo żywnościowe i odżywianie poprzez większą dostępność żywności, a także sprzyja efektywnemu wykorzystaniu zasobów oraz zwiększa” inwestycje, „możliwości rynkowe i wzrost gospodarczy, generując tym samym miejsca pracy, dochody i dobrobyt”.

3.5. Wraz z globalnym wzrostem dochodów rośnie także zapotrzebowanie na produkty żywnościowe i towary konsumenckie o niespotykanym dotychczas stopniu zróżnicowania. To dotyczy wyrobów bawełnianych, zboża i wołowiny, których produkcja wymaga znacznych ilości wody, która w wielu miejscach jest towarem deficytowym. Zrównoważone gospodarowanie wodą i gruntami (oraz unikanie zanieczyszczania powietrza) ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia wielu zrównoważonych celów rozwoju. Racjonalizacja produkcji będzie się stawała coraz większym problemem. Np. Uzbekistan (jeszcze niebędący członkiem WTO) zależy w dużym stopniu od produkcji bawełny, a jest to kraj o klimacie suchym, zaś bawełna to uprawa wymagająca znacznych ilości wody, a także stosowania pestycydów na dużą skalę.

3.6. Umowa o ułatwieniach w handlu, która weszła w życie na początku 2017 r., powinna także znacznie wzmocnić zrównoważony charakter handlu międzynarodowego przez usunięcie opóźnień i niepotrzebnych blokad na granicach. Budowanie zdolności to zasadnicze zadanie dla UE w tym względzie.

3.7. Wpływ handlu i inwestycji na zmianę klimatu jest znaczący. Wydaje się, że negocjacje dotyczące wielostronnej umowy w sprawie towarów środowiskowych będą ważnym krokiem w kierunku włączenia kwestii zmiany klimatu do wielostronnej polityki handlowej, ale nadal potrzebne są dalsze wielostronne działania, by promować większą spójność.

3.8. Równie zasadnicze znaczenie ma rola inwestycji w osiąganiu celów zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w Afryce, przez zapewnienie wystarczającej infrastruktury (9. cel zrównoważonego rozwoju) i wystarczającej liczby zakładów przetwórstwa wtórnego oraz zwiększenie możliwości wprowadzania powstałych produktów do obrotu i dostarczania ich do węzłów transportowych.

3.8.1. Jak stwierdzono w opinii EKES-u w sprawie autonomicznych umów inwestycyjnych⁽¹⁶⁾, „ułatwianie inwestycji poprzez zapewnienie niezbędnej zrównoważonej infrastruktury będzie należeć do kluczowego obszaru [...] stron umowy inwestycyjnej. Rządy odpowiadają za zapewnienie solidnej podstawy regulacyjnej dla infrastruktury, [...] lub za zapewnienie skutecznych i wydajnych sieci energetycznych, wodnych i transportowych poprzez przygotowanie skutecznych systemowych podwalin. Sieci energii i zaopatrzenia w wodę wymagają złożonej konstrukcji i mogą wymagać dziesięciu lat lub więcej do ich pełnego ukończenia”.

4. Rola UE i zakres jej kompetencji

4.1. Jak wspomniano, komunikat Komisji „Kolejne kroki w kierunku zrównoważonej przyszłości Europy” przedstawia zamierzenie „całkowitego zintegrowania celów zrównoważonego rozwoju w ramach polityki europejskiej z priorytetami obecnej Komisji”.

4.1.1. W komunikacie z 2006 r. „Globalny wymiar Europy – Konkurowanie na światowym rynku” Komisja stwierdziła, że niezbędne jest, by „zapewnić obywatelom korzyści [z liberalizacji handlu]. Dążąc do sprawiedliwości społecznej i spójności na własnym terenie, powinniśmy również propagować nasze wartości, w tym normy społeczne i ochrony środowiska oraz różnorodność kulturową, na całym świecie”⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ Zob. przypis 9 tamże.

⁽¹⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli zrównoważonego rozwoju i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w kontekście autonomicznych umów inwestycyjnych między UE a krajami trzecimi, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 268 z 14.8.2015, s. 19).

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 567 final z dnia 4 października 2006 r., pkt 3.1 ppkt (iii).

4.1.2. Traktat lizboński⁽¹⁸⁾ nakłada wymóg wzajemnego informowania o całości unijnych działań w zakresie handlu, rozwoju oraz szerszych działań zewnętrznych. Wyraziliśmy już rozczarowanie faktem⁽¹⁹⁾, że w komunikacie Komisji „Handel z korzyścią dla wszystkich”⁽²⁰⁾, opublikowanym krótko po przyjęciu przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, niewiele miejsca poświęcono tym celom. Podczas wdrażania strategii „Handel z korzyścią dla wszystkich” UE musi zwracać szczególną uwagę na zapewnienie, by przyszłe umowy handlowe i partnerskie spełniały podstawowe normy MOP i zobowiązania podjęte w ramach COP 21 oraz gwarantowały ochronę konsumenta.

4.1.3. Jak jednak wskazuje ostatni wyrok Trybunału⁽²¹⁾ w sprawie umowy o wolnym handlu między UE a Singapurem, kompetencje UE w zakresie inwestycji są ograniczone, zachowuje ona jednak pełne kompetencje w sprawach handlowych.

4.2. Same cele zrównoważonego rozwoju nie są prawnie wiążące ani poparte mechanizmem rozstrzygnięcia sporów. Sukces będzie zależał od polityki i programów zrównoważonego rozwoju poszczególnych krajów. ONZ podkreśla, że potrzebne są partnerstwa między rządami, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim. Na stronie internetowej ONZ⁽²²⁾ są nawet przedstawione działania, które mogą podjąć indywidualne osoby.

4.3. UE musi nadal analizować własną politykę i działania, by zdecydować, w jaki sposób może najlepiej przyczynić się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w odniesieniu do handlu. Niepokoi nas, że UE często wydaje się bardziej zainteresowana wykazaniem, na ile jej bieżąca polityka jest zbieżna z celami zrównoważonego rozwoju i pokrywa się z nimi, zamiast dążyć do osiągnięcia maksymalnej synergii przez dostosowanie bieżącej polityki. Póki co nie nabraliśmy przekonania, że Komisja opracowała podejście do kluczowych zagadnień, które byłoby w pełni spójne we wszystkich jej dyrekcjach generalnych. Ścisłejsze ukierunkowanie na osiąganie celów zrównoważonego rozwoju, między innymi w polityce handlowej, dałoby lepsze efekty.

4.3.1. Do takich obszarów powinno należeć przyszłe odnowienie umowy o partnerstwie AKP–WE (tzw. umowy z Kotonu), a także poszerzenie współpracy UE z tymi regionami. Oprócz sprofilowanego budowania zdolności, by wspierać wdrażanie umowy o ułatwieniach w handlu, powinno to stanowić podstawę bieżącego przeglądu wspólnej strategii UE/państw członkowskich dotyczącej pomocy na rzecz wymiany handlowej⁽²³⁾, która jest kluczowym elementem inicjatywy WTO w zakresie pomocy na rzecz wymiany handlowej. Powinno to zwiększyć zdolność krajów rozwijających się do wykorzystywania możliwości związanych z umowami handlowymi, co będzie miało z kolei kluczowe znaczenie dla procesu realizacji wielu celów.

4.3.2. Bardziej ukierunkowane wsparcie powinno zostać także zapewnione w zakresie wykorzystania handlu jako środka wspierania zarówno integracji regionalnej, jak i osiągania celów zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w regionach, w których jeszcze nie zawarto umów o partnerstwie gospodarczym, choć jednocześnie stwierdzamy z ubolewaniem, że te umowy póki co nie spełniają wszystkich oczekiwań, jakie początkowo z nimi wiązano.

4.3.3. W zakresie, w jakim pozwalają na to jej kompetencje, UE powinna dążyć do rozwijania ściślejszej synergii między celami zrównoważonego rozwoju a 27 obowiązkowymi konwencjami w zakresie ochrony środowiska i konwencjami MOP w odniesieniu do programu GSP Plus (oraz wymagań programu „wszystko oprócz broni” dla krajów najsłabiej rozwiniętych).

4.3.4. W deklaracji końcowej przyjętej podczas 14. Zjazdu Środowisk Społeczno-Gospodarczych AKP–UE w Jaunde w lipcu 2015 r.⁽²⁴⁾ stwierdzono, że należy użyć wszystkich dostępnych zasobów finansowych w celu osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju w ramach należytego, przejrzystego zarządzania fiskalnego, obejmującego sektor prywatny.

4.4. EKES uważa również, że UE powinna promować osiąganie celów zrównoważonego rozwoju wszędzie tam, gdzie jest to możliwe w ramach zawartych przez nią stosunków dwustronnych. Doskonałym przykładem są tu kontakty z Chinami w zakresie inicjatywy „Jeden pas i jeden szlak”; jak zaznaczono na niedawnym posiedzeniu okrągłego stołu UE–Chiny⁽²⁵⁾, jej wdrożenie „powinno przyczynić się do [...] osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, a także do wdrożenia porozumienia klimatycznego z Paryża”. Podobne uwagi wygłosił niedawno sekretarz generalny ONZ.

⁽¹⁸⁾ Art. 3 ust. 5.

⁽¹⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu Komisji „Handel z korzyścią dla wszystkich – w kierunku bardziej odpowiedzialnej polityki handlowej i inwestycyjnej”, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 264 z 20.7.2016, s. 123).

⁽²⁰⁾ COM(2015) 497 final.

⁽²¹⁾ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, komunikat prasowy nr 52/17.

⁽²²⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/takeaction>

⁽²³⁾ Jednocześnie należy zwrócić uwagę na rekordowy wkład UE w tym zakresie wynoszący 12 mld EUR w 2014 r.

⁽²⁴⁾ Zgodnie z umową z Kotonu.

⁽²⁵⁾ Zob. przypis 5.

4.4.1. EKES ponownie podkreśla jednak swoje głębokie przekonanie co do wagi przestrzegania przez Chiny i inne kraje konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP).

4.5. EKES uważa też, że UE musi połączyć strategię „Europa 2020” ze wspólnymi celami zrównoważonego rozwoju z zamiarem stworzenia warunków inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

4.6. W swojej opinii w sprawie „Zrównoważony rozwój: nakreślenie wewnętrznej i zewnętrznej polityki UE”⁽²⁶⁾ EKES stwierdził: „Program działań ONZ do roku 2030 powinien stać się proaktywną, transformacyjną i pozytywną narracją dla Europy, i proces ten musi się opierać na silnej woli i determinacji politycznej kształtowania zrównoważonej Unii Europejskiej przez takie przekształcenie naszych gospodarek, aby stały się odporne, konkurencyjne, zasobooszczędne, niskoemisyjne i sprzyjające włączeniu społecznemu. Ta przyszłościowa narracja pomogłaby też pomóc w pokonaniu bezprecedensowego braku zaufania obywateli UE do projektu europejskiego, a zwłaszcza zdobyć dla niego poparcie młodych ludzi. UE powinna wykorzystać program działań ONZ do roku 2030, aby przedstawić obywatelom Unii nową wizję Europy: umowę społeczną XXI wieku”.

5. Rola sektora prywatnego

5.1. UNCTAD szacuje⁽²⁷⁾, że na osiągnięcie 17 celów zrównoważonego rozwoju (i powiązanych z nimi 169 zadań) trzeba będzie znaleźć dodatkowe 2,5 bln USD rocznie. Oczekuje się, że co najmniej jedną trzecią tej kwoty ma dostarczyć sektor prywatny, którego rolę podkreślono w ramach 17. celu wspólnie z rolą społeczeństwa obywatelskiego.

5.2. Większość z tych środków będzie pochodziła ze wzrostu obrotu i inwestycji, zwłaszcza w związku potrzebą budowy miast, a w konsekwencji zapewniania infrastruktury, szkół, szpitali i dróg. Ten aspekt jest już ujęty w koncepcji „Jeden pas i jeden szlak” dotyczącej Chin.

5.3. Jak wspomniano, szczególnie ważna będzie budowa infrastruktury w Afryce. Handel wewnątrzkontynentalny w Afryce jest na niskim poziomie i stanowi zaledwie 10–15 % całkowitego poziomu afrykańskiej wymiany handlowej. Jak EKES zauważył już wcześniej, „wzmocnienie zdolności państw afrykańskich do rozwoju handlu produktami rolnymi w powiązaniu z celami zrównoważonego rozwoju dotyczącymi infrastruktury, integracji regionalnej i pogłębiania rynków wewnętrznych, w tym poprzez zwiększenie przetwórstwa wtórnego, będzie niezbędne, by umożliwić Afryce pozytywne uczestnictwo w handlu produktami rolnymi oraz by zwiększyć bezpieczeństwo żywnościowe na tym kontynencie”⁽²⁸⁾.

5.4. EKES stwierdził ponadto, że „otoczenie regulacyjne także wymaga planowania w długim okresie. [...] Również przedsiębiorstwa muszą planować w długim okresie, zwłaszcza jeśli ich inwestycje mają się udać. Porażka którejkolwiek ze stron nie leży w niczym interesie. Prężne podmioty rządowe i prywatne muszą tworzyć nowe synergie i uczyć się nowych form zaangażowania. Także społeczeństwo obywatelskie – zwłaszcza partnerzy społeczni – musi wnieść tu kluczowy wkład”⁽²⁹⁾.

5.5. Konieczne będzie skuteczne zarządzanie globalnymi łańcuchami wartości i światowymi łańcuchami dostaw, jak podkreślił EKES w swojej opinii w sprawie godnej pracy w światowych łańcuchach dostaw⁽³⁰⁾. Globalne łańcuchy wartości obejmują wszystkie działania od opracowania koncepcji produktu do dostarczenia go ostatecznemu konsumentowi. Światowy łańcuch dostaw stanowi część globalnego łańcucha wartości poświęconą zaopatrzeniu, ale nie opracowaniu koncepcji czy dystrybucji.

5.5.1. EKES określił jego cel jako „wdrożenie rozwijanej stopniowo, spójnej i zrównoważonej polityki w dziedzinie odpowiedzialnego zarządzania światowymi łańcuchami dostaw”, stwierdzając, że należy „promować praktyczne, odpowiednie i oparte na analizie ryzyka podejścia, w ramach których uwzględniać się będzie szczególnie charakter globalnego łańcucha wartości i światowego łańcucha dostaw (liniowy czy modułowy, prosty czy złożony, łańcuch o krótkiej czy długiej strukturze organizacyjnej)”.

5.5.2. Wpływ sektora prywatnego będzie znaczący. Może być on ważnym czynnikiem przyczyniającym się do odnowy społecznej, gospodarczej i kulturowej, nie tylko przez promowanie i rozwój kluczowych umiejętności i zapewnianie większej dywersyfikacji. Wiele przedsiębiorstw już ma własne strategie realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Niemniej społecznie odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej będzie spełniało ważną rolę we wspomagananiu osiągnięcia zrównoważonych celów rozwoju, przede wszystkim zachęcając wszystkie przedsiębiorstwa, by brały

⁽²⁶⁾ Dz.U. C 487 z 28.12.2016, s. 41.

⁽²⁷⁾ Komunikat prasowy UNCTAD, Genewa, 2014 r. – wielokrotnie przytaczany.

⁽²⁸⁾ Zob. opinia EKES-u „Rola rolnictwa w wielostronnych, dwustronnych i regionalnych negocjacjach handlowych w świetle posiedzenia ministerialnego WTO w Nairobi”, tamże, przypis 9, Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 20.

⁽²⁹⁾ Zob. przypis 15.

⁽³⁰⁾ Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 17.

odpowiedzialność za swój wpływ na społeczeństwo. Powinno się to opierać na dochowaniu należytej staranności zależnej od ryzyka, w szczególności w globalnych łańcuchach wartości i światowych łańcuchach dostaw, obejmującej negatywne skutki i zagrożenia, oraz aktywnym promowaniu korzyści, przy zapewnieniu, że nie pominięto żadnej części społeczeństwa. To z kolei powinno pobudzić przedsiębiorstwa do działania przy jednoczesnym maksymalizowaniu innowacji i zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

5.6. Zapewnienie ściślejszej synergii między osiągnięciem celów zrównoważonego rozwoju a działaniami sektora prywatnego będzie obejmowało:

- promowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, normy ISO 26000 oraz opracowywania międzynarodowych umów ramowych między dużymi przedsiębiorstwami wielonarodowymi a międzynarodowymi organizacjami związków zawodowych (we wszystkich sektorach, zwłaszcza sektorach przemysłowych);
- opracowywanie niefinansowego ratingu przedsiębiorstw (społecznego i w zakresie ochrony środowiska) oraz zachęcanie do realizacji społecznie odpowiedzialnych inwestycji;
- uwzględnianie odpowiedzialności społecznej i odpowiedzialności za środowisko w łańcuchu wartości między wykonawcą a podwykonawcą.

5.6.1. EKES uważa, że wszelkie unijne umowy handlowe i partnerskie powinny uwzględniać promowanie zasad i standardów społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz dążyć do promowania ustawodawstwa krajowego w tej dziedzinie, zwłaszcza w zakresie sprawozdawczości pozafinansowej. W umowach tych należy położyć nacisk na to, by każdy sygnatariusz aktywnie zachęcał do przestrzegania przez przedsiębiorstwa wytycznych OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych⁽³¹⁾ oraz zasad określonych w ramach inicjatywy ONZ *Global Compact* w celu zagwarantowania prawa do negocjacji zbiorowych i podtrzymania dialogu społecznego.

5.6.2. W swym sprawozdaniu informacyjnym w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw⁽³²⁾ Komitet podkreślił również znaczenie wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka⁽³³⁾ jako istotnego kroku na drodze do zapewnienia społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw poprzez położenie nacisku na prawa człowieka w ramach filaru społecznego. ONZ pracuje obecnie nad rozwinięciem tychże wytycznych w wiążący traktat dotyczący praw człowieka dla korporacji międzynarodowych i innych przedsiębiorstw.

5.6.3. Inne istotne opinie EKES-u obejmują opinię w sprawie roli sektora prywatnego w rozwoju⁽³⁴⁾, a także opinię w sprawie ustanowienia gwarancji EFZR i funduszu gwarancyjnego EFZR⁽³⁵⁾.

5.7. Osiągnięcie 17. celu zrównoważonego rozwoju powinno być realizowane z wykorzystaniem zamówień publicznych oraz w ramach współpracy między rządami a sektorem prywatnym. UE powinna ściśle współpracować z konferencją UNCTAD i Europejską Komisją Gospodarczą ONZ, które promują rolę partnerstw publiczno-prywatnych (PPP). Choć ogólnie EKES popiera PPP, wyraził⁽³⁶⁾ pewne obawy, stwierdzając, że PPP „może stać się ważnym narzędziem wdrażania strategii na rzecz rozwoju, o ile zostanie to odpowiednio rozwiązane i o ile zainteresowane strony będą się odpowiednio porozumiewać”.

5.8. EKES już wcześniej podkreślił ogromny potencjał handlu elektronicznego dla MŚP oraz innych bardziej specjalistycznych przedsiębiorstw, umożliwiający im i lokalnym przedsiębiorstwom dostęp do rynków, które dotychczas były dla nich niedostępne. Ponieważ MŚP są kluczowymi podmiotami pobudzającymi innowacyjność, która ma zasadnicze znaczenie dla utrzymania i stymulowania zrównoważonego wzrostu, a także tworzą 70–80 % miejsc pracy, EKES apeluje do Komisji o zwrócenie szczególnej uwagi na wspieranie tych przedsiębiorstw w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju.

6. Rola społeczeństwa obywatelskiego

6.1. W opisie 17. celu zrównoważonego rozwoju odniesiono się do roli społeczeństwa obywatelskiego, stwierdzając, że „skuteczna realizacja Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju wymaga partnerskiej współpracy między rządami, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim. [...] Potrzebujemy takich partnerstw na szczeblu globalnym, regionalnym, krajowym i lokalnym”. Następnie odniesiono się do „systemu monitorowania i przeglądu”. Po raz pierwszy w historii ONZ opis celów zrównoważonego rozwoju zawiera stwierdzenie dotyczące odpowiedzialności rządów przed obywatelami. Wdrażanie tych celów wymaga bezpośredniego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, a zwłaszcza

⁽³¹⁾ Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, 2011.

⁽³²⁾ Raport informacyjny EKES-u w sprawie: „Odpowiedzialność socjalna i społeczna przedsiębiorstw”, sprawozdawczyni: Evelyne Pichenot.

⁽³³⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_En.pdf

⁽³⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Finansowanie rozwoju – stanowisko społeczeństwa obywatelskiego”, sprawozdawca: Ivan Voleš (Dz.U. C 383 z 17.11.2015, s. 49).

⁽³⁵⁾ Por. opinia EKES-u „Ustanowienie gwarancji EFZR i funduszu gwarancyjnego EFZR”, sprawozdawca: Jan Simons (Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 62).

⁽³⁶⁾ Dz.U. C 67 z 6.3.2014, s. 1.

powinno zachęcać do przestrzegania praworządności i wspierać zwalczanie korupcji. W przypadkach, gdy społeczeństwo obywatelskie boi się zaangażować, sytuacja zmierza w przeciwnym kierunku. Jeżeli społeczeństwo ma charakter otwarty, jego głos stanowi potężną siłę, wywołującą istotne zmiany w kraju i prowadzącą do otwartości i pluralizmu.

6.1.1. Od zawarcia umowy o wolnym handlu między UE a Koreą w 2011 r. celem jest uwzględnienie we wszystkich unijnych umowach handlowych oraz umowach o partnerstwie gospodarczym rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju⁽³⁷⁾ wraz z mechanizmami monitorowania przez społeczeństwo obywatelskie. Te rozdziały są obecnie przedmiotem przeglądu. Należy je dopracować i w miarę możliwości przystosować w taki sposób, by sprzyjały osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju. Unijne uprawnienia negocjacyjne w przyszłości muszą obejmować konkretne odniesienie do celów zrównoważonego rozwoju w rozdziałach dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

6.2. Te mechanizmy stwarzają istotne możliwości w zakresie promowania wartości UE, w tym norm społecznych i środowiskowych. Mogą przynieść wymierne wyniki. Stanowią istotny kanał współpracy ze społeczeństwami obywatelskimi w krajach partnerskich, a także upodmiotowienia tych społeczeństw.

6.2.1. Te wspólne mechanizmy monitorowania przez społeczeństwo obywatelskie muszą umożliwiać interwencję sprzyjającą osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju i podejmowaniu działań w razie niekorzystnego rozwoju wypadków. Uważamy, że rozdziały dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju muszą być możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej, podobnie jak inne klauzule handlowe. W związku z tym apelujemy do Komisji Europejskiej, by we wszystkich przyszłych porozumieniach wynegocjowała środki umożliwiające pełne monitorowanie wdrażania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, a także – w razie potrzeby – podejmowała takie działania.

6.3. Ponadto EKES przyjmuje z zadowoleniem, że w dokumencie „Nowe globalne partnerstwo na rzecz eliminacji ubóstwa i na rzecz zrównoważonego rozwoju po roku 2015”, przyjętym przez Radę w maju 2015 r., podkreślono znaczenie „gospodarki społecznej dla tworzenia miejsc pracy i zrównoważonego rozwoju”⁽³⁸⁾. Organizacje gospodarki społecznej również mogą stać się kluczowymi podmiotami we wspieraniu osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju. W swojej niedawnej opinii w sprawie gospodarki społecznej⁽³⁹⁾ EKES wskazał, że gospodarka społeczna pełni ważną funkcję w codziennym życiu i działalności produkcyjnej na dużych obszarach Afryki, Ameryki i Azji oraz przyczynia się w znacznym stopniu do poprawy warunków życia i pracy na globalną skalę.

Bruksela, dnia 7 grudnia 2017 r.

Georges DASSIS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽³⁷⁾ Jedynym wyjątkiem jest umowa o partnerstwie gospodarczym z Południowoafrykańską Wspólnotą Rozwoju.

⁽³⁸⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9241-2015-INIT/pl/pdf>

⁽³⁹⁾ Opinia z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie zewnętrznego wymiaru gospodarki społecznej, sprawozdawca: Miguel Ángel Cabra De Luna (Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 58).